

Sähköpostitse saapunut lausuntopyyntö 8.2.2024, talousvaliokunnan kokous 21.02.2024.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta (HE 102/2023 vp)

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallisen lausuntonsa otsikkoasiassa. Yhteenveto lausunnostamme:

- Teknologiateollisuus pitää hankintojen **ilmoittamista** koskevia muutosehdotuksia tarpeellisena ja kannatettavana. Lisäksi kannustamme sähköisten kilpailutusjärjestelmien käytettävyyden kehittämiseen myös tarjoajien näkökulmasta.
- Kilpailu- ja kuluttajaviraston hankintavalvontaa koskevan **määräajan pidentäminen** yhteen vuoteen on kannatettava aidon valvonnan järjestämiseksi.
- Kannaltamme erityisalojen hankintalain **soveltamisalan täydentämistä ja korjaamista** vastaamaan nykyistä tarkemmin erityisalojen hankintadirektiivin sanamuotoja.
- Teknologiateollisuus katsoo, että hankintalain muutokset on syytä panna täytäntöön viipymättä.
- Teknologiateollisuus pitää tärkeänä, että säädösmuutosten sijasta ja rinnalla kehitetään hankintamenettelyitä ja -ehtoja siten, että ne ovat tasapuolisia ja syrjimättömiä sekä mahdollistavat pk-yritysten osallistumisen julkisiin tarjouskilpailuihin.

Tausta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hankintalakia sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin esitettävillä muutoksilla huomioitaisiin EU-lainsäädännön hankintojen ilmoittamista koskevat muutokset. Lisäksi esitetään muutettavaksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston hankintavalvontaa koskevaa määräaika.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi korjattavan Euroopan komission tarkastuksessa havaittu puute erityisalojen hankintalain sanamuodoissa.

Muutokset on valmistelu jo edellisen hallituksen aikana, mutta esitys ehti raeta eduskunnan lopetettua työskentelynsä vaalikaudelta 2019-2022.

Alla ovat Teknologiateollisuuden yksityiskohtaiset huomiot lausuttavan oleviin ehdotuksiin.

1. Hankintojen ilmoittamista koskevat muutosesitykset (hankintalain 59 § ja 60 §, erityisalojen hankintalain 63 § ja 64 §)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hankintojen ilmoittamista koskevaa hankintalain 60 §:ää siten, että siinä säädettäisiin velvollisuudesta käyttää EU-vakiolomakkeita ja yhteistä viiteniomikkeistöä (CPV). Lisäksi ehdotetaan hankintailmoituksen julkaisemisesta annettavan 60 §:n teknistä muutosta siten, että ilmoittaminen vastaisi Euroopan komission täytäntöönpanoasetuksesta (EU) 2015/1986 säädettyä. Samalla korjattaisiin ajan tasalle ilmoitussivuston internet-osoite.

Euroopan komission antaman täytäntöönpanoasetus perustuu hankintadirektiiveissä esitettyyn velvollisuuteen ilmoittaa hankinnoista julkisesti. Täytäntöönpanoasetusta on sovellettu 14.11.2022 lähtien ja Suomessa uusien vakiolomakkeiden mukaiset hankintailmoitukset ovat olleet käytössä jo 1.9.2023 lukien.

Perusteiksi julkisista hankinnoista ilmoittamisen muuttamiselle on EU:n täytäntöönpanoasetuksessa esitetty jäsenvaltioiden muuttuneet tarpeet ja teknologioiden kehitys. Perusteena asetukselle on esitetty myös sähköisen hallinnon ”yhden kerran periaate”, jonka avulla voidaan vähentää hallinnollista taakkaa ja parantaa tietojen luotettavuutta sekä helpottaa sellaisten ilmoitusten vapaaehtoista julkaisemista, jotka alittavat EU:n kynnyksarvon tai perustuvat puitejärjestelyihin. Menettelyn tavoitteena on, että vahvistetut vakiolomakkeet täytettäisiin automaattisesti käyttämällä tietoja aiemmista ilmoituksista, teknisistä eritelmistä, tarjouksista, sopimuksista, kansallisista hallinnollisista rekistereistä ja muista tietolähteistä.

Teknologiateollisuus pitää muutosta tarpeellisena ja kannatettavana. Lisäksi kannustamme sähköisten kilpailutusjärjestelmien käytettävyyden kehittämiseen myös tarjoajien näkökulmasta.

2. Kilpailu- ja kuluttajaviraston hankintavalvontaa koskeva määräaika (hankintalaki 141 §)

Esityksessä esitettäisiin Kilpailu- ja kuluttajavirastolle hankinnan valvontaan liittyvän 141 §:n 2 momentin muuttamista markkinaoikeudelle tehtävän esityksen määräajan osalta siten, että sitä pidennettäisiin kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Esityksen perusteluosan mukaan muutoksella parannettaisiin hankintojen valvontaa.

Hankintadirektiivin mukaan valvontaviranomaisilla tai -rakenteilla on oltava valtuudet ilmoittaa ongelmista kansallisille tarkastusviranomaisille, tuomioistuimille tai muille asianmukaisille viranomaisille tai rakenteille, jos valvontaviranomaiset tai -rakenteet havaitsevat omasta aloitteestaan tai asiasta tietoja saatuaan erityisiä rikkomuksia tai järjestelmään liittyviä ongelmia. Oikeussuojadirektiivi (2007/66/EY) puolestaan edellyttää, että määräaika seuraamusten esittämiselle on vähintään kuusi kuukautta. Seuraamusten esittämiselle asetettua enimmäisaikaa ei ole säännelty direktiivillä, vaan sen suhteen voidaan käyttää kansallista harkintavaltaa.

Teknologiateollisuus ry on Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen, ja yhdymme EK:n lausuntopalautteessa lausumaan näkemykseen siitä, että hankintojen valvonnan kansantaloudellisen merkityksen vuoksi KKV:n esittämä määräajan pidennys on kannatettava. KKV:n valvonta on nähdäksemme tehokas ja vaikuttava tapa puuttua laittomiin suorahankintoihin. Määräaikojen tulee mahdollistaa tosiasillinen valvontatoiminta.

Hankintoja valvovalle viranomaiselle annettava lisäaika selvittämiseen ja tiedon hankintaan synnyttää valvontaviranomaiselle paremman mahdollisuuden toteuttaa lakisääteistä tehtävänsä. Nykyinen kuuden kuukauden määräaika ei mahdollista kaikissa tilanteissa puuttumista selkeästi lainvastaisiin menettelyihin. Kysymys on yritysten oikeusturvan ja markkinoiden toimivuuden kannalta keskeisestä tehtävästä ja välineestä. On ensiarvoista, että valvovalle viranomaisella on realistiset mahdollisuudet hoitaa tehtäviään.

3. Erityisalojen hankintalain soveltamisala (erityisalojen hankintalaki 6 §)

Energiahuollon alalla erityisalojen hankintalain soveltamisalaan kuuluvia toimintoja ovat kaasun ja lämmön tuotantoon, siirtoon ja jakeluun liittyvät julkiset palvelut sekä kaasun ja lämmön toimittaminen tällaisiin verkkoihin.

Erityisalojen hankintadirektiivin 14 artiklassa puolestaan on direktiivin soveltamisalaan kuuluvana toimintona määritelty hiilen ja muiden kiinteiden polttoaineiden etsintä ja talteen ottaminen sekä öljyn ja kaasun talteenotto. Suomen osalta kiinteiden polttoaineiden etsintään ja talteen ottamiseen rinnastettavaa toimintaa on erityisalojen hankintalain 6 §:n mukaisesti polttoturpeen etsiminen ja nostaminen.

Esityksessä erityisalojen hankintalain 6 §:ää esitetään muutettavan siten, että lain sanamuoto täydennetään ja korjataan vastaamaan nykyistä tarkemmin erityisalojen hankintadirektiivin (2014/25/EU) sanamuotoja. Perusteluosan mukaan EU:n komission tarkastuksessa havaitun puutteen perusteella tehtävä muutos olisi luonteeltaan tekninen, eikä laissa ole tältä osin ollut tarkoitus säätää direktiivin velvoitteista poikkeavasti.

Teknologiateollisuus katsoo, että ehdotus muuttaa erityisalojen hankintalain soveltamisalaa siten, että se kattaisi turpeen lisäksi myös öljyn ja kaasun talteenoton sekä hiilen tai muiden maaperästä löytyvien kiinteiden polttoaineiden etsinnän ja talteenoton on kannatettava.

Muutosten voimaantulo

hallitus ehdottaa, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian. *Teknologiateollisuus katsoo, että hankintalain muutokset on syytä panna täytäntöön viipymättä.*

Lopuksi

Julkisia hankintoja koskevat direktiivit eivät salli suurta liikkumavaraa kansallisessa täytäntöönpanossa. Keskeisimmät jäsenvaltioiden harkinnassa olevat määräykset koskevat direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä hankintoja sekä määräyksiä, joiden osalta direktiivit nimenomaisesti jättävät harkintavaltaa jäsenvaltioille. Direktiivien sallimaa liikkumavaraa on esimerkiksi EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevissa kilpailuttamismenettelyissä.

Teknologiateollisuus pitää mahdollisimman laajaa harmonisointia EU-sääntelyn kanssa kannatettavana, koska se tukee tasapuolisuutta sisämarkkinoilla.

Samaan aikaan haluamme kiinnittää valiokunnan huomion siihen, että moniin muihin EU-maihin verrattuna Suomen hankintalaki on kasvanut poikkeuksellisen laajaksi kokonaisuudeksi. Jotta sekä julkisten hankintayksiköiden että tarjoajien hallinnollinen taakka säilyisi kohtuullisena, tulisi oikeudellisesti velvoittavat sääntelymuutokset rajoittaa vain välttämättömiin.

Samaan suuntaan ohjaa pääministeri Orpon hallitusohjelma, johon on kirjattu tavoite kannustaa pieniä ja keskisuuria yritykset osallistumaan tarjouskilpailuihin nykyistä paremmin. Hankintalain päätarkoituksena tulisivin olla oikeudenmukaisen kilpailun turvaaminen sekä yritysten tuottamien palveluiden ja tuotteiden saattaminen kustannustehokkaasti ja laadukkaasti julkisen sektorin hyödynnettäväksi.

Lopuksi Teknologiateollisuus haluaa muistuttaa, että varsinaisten säädösmuutosten ohella voidaan hankintamenettelyjä kehittämällä ja hankintayksiköiden osaamista vahvistamalla saavuttaa merkittäviä toiminallisia ja taloudellisia hyötyjä. Toivottavia kehitystoimia ovat esimerkiksi:

Laatukriteerien huomioon ottaminen - hankintamenettelyissä tulisi keskittyä enemmän laatuun ja innovatiivisten ratkaisujen hakemiseen sekä aktiiviseen markkinavuoropuheluun yritysten kanssa.

Tarjouskynnykset – julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa tulee noudattaa avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteita. Varsinkin erilaisia kynnys- ja poissulkemisehtoja tulee käyttää hyvin harkiten, jotta varmistutaan yritysten tasapuolisista mahdollisuuksista osallistua tarjouskilpailuihin.

Lisätiedot

Teknologiateollisuus ry

Helena Soimakallio

Johtaja, kestävä kasvu

sähköposti helena.soimakallio@teknologiateollisuus.fi

puhelin 040-5507706